

babayı öldürür başını alırlar

بابایی اولدورور باشنی الیرلر

Psikoz, otizm ve Türkeli

پسیقوز، اوتیزم و ترک ایلی

Dünyaya geldik geleli başımıza neler geldiğinden haberdar mıyız? Yalnızca uçlara varınca o güne değin aşına olduğumuz düşüncenin sınırlarını zorlayıp bir çaba sarf ederek, sorunlara çözüm yahut dertlere deva üretme arayışına giriyoruz. Öncesinde bihaber olup tükettiğimiz yaşam bizi aksaklıklarla karşılaştıranı değin nasıl oluyor da düşünmeyi ihmal ediyoruz, dünyada çoktan mevcut olan yaşam hâllerine kendimizi niçin hazırlamıyoruz?

İnsanlık tarihinden bahsetmek dile kolay fakat akli başında insanların öne koyduğu soruları ciddiye aldığımız zaman çoktan düşünen/akıllı bir varlık olduğunu varsaydığımız hayvanın —animal ratio— henüz daha düşünememiş bir varlık olarak zikredildiğini görürüz. Bu ne anlama geliyor sizce? Hayatın en basit soru ve sorunlarından tutun da en zor soru ve sorunlarına varıncaya dek hesap edin; ya çoktan düşünülüp, tasarlanmışın içerisinde harcıyoruz bize bırakılan zamanı ya da düşünüp, tasarlayarak çevremizi ve hayatımızı şekillendiriyoruz. İnsani bir irade bahsinde düşündüğümüzde ya biri ya ötekisi olmak zorundadır, ortası yok bunun tıpkı ya özgürlüğün ya canın ikileminde olduğu gibi, şayet bir orta yol olduğuna inanıyorsanız bir gücün tayin ettiği düşünce ve tasarı sistematığının içinde olmanız kuvvetle muhtemeldir.

Son yüzyılların hâkim güçleri de tıpkı kendinden öncekiler gibi çoğunlukla henüz düşünememiş insanları bir orta yol olduğuna inandırarak hakimiyetini devam ettirmiştir, tam da henüz düşünemediğimiz için başımıza gelen bela ve musibetlerin çözümünü, devasını da yine başa sarılan aynı düşüncenin içerisinde arar olmuşuzdur. Nedir başımıza gelen bela; tabiatın gün geçtikçe can

çekişiyor olması ve her fırsatta bütün canlıların yaşamını tehlikeye atacak felaketlere gebe olması mı yahut artık yaşadığımız toplum dahilinde sağlıklı yeni nesillerin doğmayışı mı? İsterseniz yetişkinlerde meydana gelen psikoz-borderline gibi psikolojik sorun ve semptomların çıktığı arştan bahsedin, isterseniz de çocuklarda otizm, down sendromu, hiperaktivite gibi adlandırmaların ne sıklıkta yaygınlaştığından bahsedin, günümüzde gerçekleşen olayların birçoğu gibi onların da ısrarla aynı kapıya vardığını göreceksiniz.

Hem kendi hikayemize dair sahip olduğumuz şuur yani bilinç alanından bahsedelim hem de ait olduğumuz toplamın nasıl bir tarihle beraber bugüne geldiği sorusunun aydınlattığı yahut kararttığı zeminden bahsedelim; yoksun bırakıldığımız gerçeğin yahut hakikatin gıyabında neler yapılırsa yapılsın, nasıl bir kumaşa bürünerek gizlenirse gizlensin yine de gerçekliğinden ve hakikatinden zerrece ödün vermediğini rahatlıkla görebiliriz. Fakat ne kadar üzeri örtülür ne kadar kaçılırsa ondan, aksi istikametinde velev ki onu saptıran türlü şekle bürüyen zorlantılar nasıl meydana gelirse gelsin; bir yerden sancıyıp yeniden fişkıracaktır. Bu belli bir zaman için pusuda yattığı sonradan görünür olduğu gibi anlaşılmasın, her ne zaman üzeri örtülür ise o zaman etkisini göstermeye başlar, yalnızca bizler son-uca vardığında artık neler olup bittiğini görebiliriz, tıpkı toprakda önce kökleşip ardından biten bit-kiler gibi. Düşünün nasıl bir uçtayız, hangi sonun ucundayız duyabiliyor muyuz bunu?

Tüm bunlar sizi dehşete düşürüp, derhal düşünmeniz gerektiğini hatta o güne değin sizde mukim olan düşüncenin büsbütün terk edilip yeni bir düşün ufkuna yelken açmanız gerektiğini hissettirmiyorsa, çoktan düşünülmüşün içerisinde savrulmaya ve böylelikle çürümeye rıza göstermişsiniz demektir. Tüm bunları söyleyerek daha genele yayılmış bir halde sanki toplu bir değişimi önceleyip hedefliyordum gibi duyuyorsanız yanılıyorsunuz, değişimler daima merkezden muhite doğru ilerler. Tepeden inme değişim ve zorlantılar, ister toplumsal olsun ister bireysel, indiği yeri hesap etmediği müddetçe kelimenin tam anlamıyla hüsrarla sonuçlanmak zorundadır, günümüzde olduğu gibi tarihte de bunun çokça örneğiyle karşılaşabiliyoruz.

İnsanın bireysel tarihine olan yabancılığı ile toplumsal tarihine olan yabancılığı eş-güdümlü bir hâlde seyreder. Çünkü ne kadar ilk anlamıyla biz çok ve ben tekmiş gibi görünüyorsa dahi, hem lisan hem de mantık itibarıyla söyleyebiliriz ki biz tektir ben çoktur. Ben'in nasıl bir mahalden üryan olduğu, insanın nasıl bir yabancılaştırmanın/yarılmanın sonucu olarak meydana geldiği ve kaçınılmaz olarak bir başkasının (başkalarının) alanında görülür-duyulur ve var olduğu gerçeğinden ne kadar uzak isek milletlerinde tarih sahnesinde bir başka milletler alanında varlığını tebarüz ettirdiği gerçeğinden o kadar uzağız demektir. Haliye ilk yabancılaştırmanın gerçekleştiği mahalle daha henüz varmadan, ikincil olan zapt u rapların alanında düşünümün keyfiyetinde kendimizi ve tabii geleceğimizi harcar vaziyette sürdürüyoruz yaşamlarımızı.

Bütünün ufak bir zerresinden alınan sonuçla daha genelden alınan bir sonucun yahut örneklemin aynîyle vakî olacağını baştan hesap ederseniz, yaşadığımız dünyanın görünürdeki faili olan insanların günümüzde çok daha temel psikolojik sorunlara bir çözüm üretilebilmeleri için baştan sona bir değişimin gerekliliğinden bahsedebiliriz, bu da hâliyle değişimin gerçekleştiği merkezden muhite doğru, kökten gövdeye ve nihayet başa doğru bir yayılımla sonuçlanır; artık ait olan bütünün rüzgarına kapılıp kendini koyvermekten topraktan biten bitkilerin rüzgarla erişip çoğalmasında olduğu gibi aynı sorunları merkeze alan insanların da birlikte aynı amaç uğruna yaşamlarını sarf edebileceği düşüncesiyle karşılaşırız.

Ya biri ya öteki derkenki kastımız tam da burada kendini gösteriyor, analiz deneyimiyle birlikte artık o güne değin düşünmediğini düşünmüş olan analizanın; bir zamanlar kendine bir anlamıyla can veren, anlam ve zaman algısını belirleyen düşüncelerini terk etmesiyle baş gösteren yeni bir ufkun, canlılığın yolculuğu... yas sürecinden bildiğimiz üzere alışkanlıkların terk edilmesi zor da olsa mümkündür fakat bu terk bir zamanlar hakim olanın —ona zarar veriyor dahi olsa— bırakılmak istenmemesiyle, bırakıldıktan sonra dahi buruk biz özlem duyulmasıyla anlaşılır bir zemine gelebilir ki direnç mefhumunu psikanaliz alanyazınından biliyoruzdur.

Gelişim aşamasındayken psikanaliz yürütücüleri tarafından hayretle karşılanmış bir husus olarak karşımıza çıkan direnç, bir vakit sonra Freud'un yorumcusu olduğunu ifade eden Lacan tarafından daima analistin direnci olarak yorumlanmış olsa dahi, başta dikkatimizi çeken analizanın ona acı veren yahut hayatını dayanılmaz kılan semptomdan/belirtiden kurtulmak istememesidir. Yani bir anlamıyla o güne değin açığa çıkmayan bastırılmış bir düşüncenin artık gün yüzüne çıkmasıyla beraber tıpkı hipnozun uğradığı başarısızlıkta olduğu gibi kısa süreli sonuçların elde edilmesi ve semptomun yapılan tüm yorumlara rağmen hala aynı şekilde mevcudiyetini korumasında olduğu gibi. Tabii, bu noktaya varıldıktan sonra asıl kıymetli olanın derinde hapsolan düşüncelerin tutunup köklendiği belirtilerden akıtılacak olan duygusal yükün sağaltımı olduğunun anlaşılmasıyla beraber analiz deneyiminin de kaçınılmaz olarak daha geniş bir zamana yayılmasıyla sonuçlanmıştır. Ne de olsa bir baba tasviriyle gün yüzüne çıkmış olan Psikanaliz, yeri gelince Freud'u bile hastasını bir anne gibi sevmesine sebep olmuştur.

İlerde davranış kökenli popülist yaklaşımlarla can çözümünün farklarına dair konuştuğumuzda eminim bu daha da anlaşılır olacaktır, çünkü birinde insanın sahiden düşünmediğini düşünmüş —ki semptom bir düşünümün sonucudur— ve böylelikle düşünmeye başlamış olduğu yerden harekete başlıyoruz bir diğerindeyse insanın düşünemeyeceği, maddi bir belirlenimde tutsak olduğu, efendi sözünün dışına çıkamayacağı, bir zamanlar onun için düşünülüp tasavvur

edilmiş ve karara konulmuş olanın içinden dışarı çıkılamayacağı düşüncenin hakimiyetinden bahsediyoruz; yani bir anlamıyla insanın hayvani köklerinden azade bir insanîyet geliştiremeyeceğinden.

Burada yeri gelmişken bir zamanlar cihan harpleri tam da meydana gelecekken dertlere deva olarak ortaya çıkan psikanalizin en başlarda bir başarı elde etmesinin kefareti olarak Gustav Theodore Fechner'in delirmesini hatırla tutmamız gerekir. Freud'un psikofizik (canfizik) fikrini, yani o meşhur bilinçdışının yersiz ve zamansız oluşuna işaret edecek olan —ki bu tam anlamıyla öyle de değildir— “başka bir yer” fikrinin boy göstermesi için alışageldik sınırların dışına çıkarak kendini feda eden bir başkasını bulmamız şarttır olmamalıdır. Günümüz düşünce ve bilim alanında birçoklarında gördüğümüz durum burada da kendini gösterir, yine buna örnek olarak bir zamanlar Darwin'in bizi terkettin, bebeğimizi sahipsiz bıraktın minvalinde bir sitem beyan ettiği —yine deliren— Wilhelm Wallace'ı gösterebiliriz; neyin nasıl bir yolda seyrettiği, nasıl olup da o tarihte o vakitte doğduğu sorularından ziyade yalnızca sonuçların bizlere sunulması, sanki gökten zembille inmişçesine insanlara bak bunun devası budur diyerek öğretilmesi gibi tuhaflıklar silsilesi peşimizi bırakmıyor... Ve maalesef üzerinden yetmiş kadar yıl geçtikten sonra birilerinin çıkıp o güne değin Freud'un baştan aşağı yanlış anlaşıldığına dikkat çekmesi de bugün asıl üzerine düşünmemiz gereken hususlardan biridir.

Örneğin sahici bir psikanaliz (Türkî lisanında elbette cân çözümü) baştan aşağı bir değişim olmaksızın hiçbir işe yarayamaz, işe yaradığının delili ise baştan aşağı değişimin muhitini de baştan aşağı değiştirme gayretine koyulmasıdır, her nasıl insanın kendini bir başkanın alanında fark edip anlamın zeminine konuşlandığı ve konuşmaya başladığı gibi bu da benzer bir eskiye yabancılaşmanın ve yeniyile yarılmanın varlığını beraberinde getirecektir; literatürel olarak konuşacak olursak arzusu çözümlenen elbette bir başkalarının arzu çözümü bahsinde hareket ettirici bir yerde duracaktır. Öncelikle dikkatimizi çeken analizin bir zamanlar kendi olduğuna inandırıldığının bir başka'nın alanında oluşturulduğu ve eyleme konulduğuyla karşılaşmasıyla beraber, yine bir başkaları tarafından istenmeyen yahut bastırılan kendi olmayanın'da ölmektense orada öylece durup canlanmayı talep eden bir halde —bilincin alanında diri diri gömülmüş dahi olsa— türlü hallerde bir tekrarlama zorlantısı olarak Lacan'ın tabiriyle “anamlı bir ısrar olarak” mevcudiyetini korumasıdır. Değişimin meydana gelmesiyle ve düşüncelerin baştan aşağı izlerinin sürülmesiyle beraber bir eşikten geçildiğinde artık bir zamanlar “kendi olmayan olarak bir başkasının alanından men edilmiş olanın varlığı” görülür duyulur olduğu takdirde bir diğerini men edip dışa attığı bir evreye geçildiğini rahatlıkla görebiliriz.

Lacan'ın cebirinde ifadelerine rastladığımız Baba'nın Adı/Adları (onları düzene koyan Fallus/baş gösteren/arzunun belirleyicisi) kendi lisan ve kuramımızda her ne kadar öylelikle ifade edilmeyecek olsa dahi, toplum nezdinde son dört yüz

yıldır devlet eliyle pompalanan ahlaki zorlantı sebebiyle yine onun kurduğu yerden ince-eleme/sık dokumayı başlatılmayı zorunlu bir hale getirmiştir. Tıpkı Lacan'ın bir zamanlar sizlere psikanalizi anlatmam için değinmem gereken öncül bir konu da Hristiyanlık inancı olacaktır demesinde olduğu gibi, öncelikle serimlememiz gereken baba'nın Tanrı'nın yerini tuttuğu yerde neyin ne şekilde icra ve ifa olduğu ve sonrasında, doğurmamış ve doğurulmamış, eşi benzeri olmayan, varlığı ve birliği hususunda bir eminlikle haberi gelenin üzerine düşünüyor olacağız.

Yaşadığımız topraklarda, düşünmek için ilk adımları attığımızda her ne kadar akli başında insanların ifade ettiği üzere Türkçenin Kurânî bir lisan olduğu gerçeğiyle karşılaşılıyor olsak dahi son birkaç yüzyıldır, özellikle Tanzimat'dan bu yana gerçekleşen ıslahatlarla birlikte bunun birden üçe doğru bir merkez kaydırmasına —bir ruhban sınıfı olmayan İslamiyetin söz alanından papa'nın (baba'nın) tanrı'nın sözü yerine geçtiği yasaya doğru— maruz kaldığını ve toplum nezdinde bugün eylem alanında ağır sonuçlarını gördüğümüz başkalaşımın gerekçelerini de burada aramamız gerektiğini görebiliriz. Ne de olsa bahse konu Platon'un sonraki kuşak öğrencilerinden Aristoteles'in deyimiyle bir siyasal varlık, Heidegger'in deyimiyle ise önce dasein (orada varlık) sonra dili kendine ev edinen bir konuşan varlık; en nihayetinde kendini bir söz alanın içine düşmüş bir vaziyette buluverir, bu söz alanı ait olduğu bütünün bin yıllar içinde gelişip olgunlaşmasıyla birlikte bir sabitliğe çoktan kavuşmuş, eşyanın ve varlığın mahiyet ve keyfiyetine (ne ve nasıl) olduğuna dair —bütün o düşünüp-taşınmasına öncel bir belirlenim sunan— bir kavrayışı çoktan hazır hale getirmiştir. Bu sebeple insanın kendi varlığına ve diğer varlıklara şahitlik edebilmesi için zaruri olanın, hâli hazırda mevcut olup kaçınılmaz olarak oradan hareketle görüp, duymaya, yorumlamaya başlanının hesaba katılması herbir düşünce için elzendir. Bunu bilinçdışı'nın bir dil gibi yapılanıyor olması hususunda da aynen uygulamaya dökülebiliriz.

Birden üçe derken neyi kastediyoruz, ilerde daha da serimlemek üzere kısaca ifade etmemiz gerekirse; iki üçten büyük ise bir de ikiden büyüktür diyerek sayının, varolanın varlığına dair yapılan düşünümün sonucu olarak açığa çıkmış matematiğin ki hatta geometrinin alanında neyin nereye temas ettiği hususu, ve bu bağlamda mantığın bize hangi yolu gösterdiği tartışması, akli yolu bir midir, iki midir, üç müdür? Lacan'ın saymaya kaçtan başlarız sorusuyla birlikte gündeme getirdiği düşünceyi buradan duymak anlamlı olacaktır. Bir'in hâli hazırda mevcut olup, yani bir saymaya yahut düşünmeye öncel olarak hesapta kayıtlı olduğunu hatırd tutarak, birin sayılmaya ihtiyacı olmadığını (çoktan dahili ve kayıtlı olduğunu) ve ne zamanki iki devreye girdiğinde işte o zaman sayılacak-hesap edilecek olanın varlığıyla da karşılaşmış olduğumuzu söyler. Bu sebeple saymaya iki'den başlanıldığını ekler. Daha somut bir yere taşımamız gerekirse, yenidoğan bir bebeğin Lacan'ın ayna evresinde anlattığı üzere; bebeğin kendi varlığını ayna karşısında annesinin göstermesiyle beraber

anneden ayrı bir varlık olduğunu görmesi hususu, (ben varım bir de sen varsın, biir, iiki, ikide iken biri gösterir çocuk) Winnicott'un deyimiyle de annesi onu emzirirken gözlerindeki yansımasını gördüğü ve böylelikle o ana değin anne ile 'bir' olduğunu düşünen varlığın ayrı bir varlık olduğunun şuuruna kavuşması bahsi*; yani bilincin, şuurun meydana getirdiğinin ancak bir yarılmayla birlikte, ikiyle birlikte mevcut olacağı tartışması —çünkü bizler görüldüğümüz, duyduğumuz, tanık olduğumuz yerden konuşmaya başlarız, ben bir başkasıdır denildiğinde, ben bir başkasının görüp şahitlik ettiğidir diyerek de genişletebiliriz— ayna yahut annenin gözleri burada ikinin mevcudiyetini gün yüzüne getirmesiyle beraber, bebek artık ikinin alanında kendini “biri olarak” bir'i artık dil itibarıyla da (g) üçü mü diyelim teyit eder.

*Burada Batı'daki karşılıklarını sunmamızın yanı sıra, kendi ülkemizde de kimi âlimlerin yeni doğan ve henüz daha dile, yarılmaya geçmemiş, iki dahil olmamış olan bebeklerin hem şahadet hem de gaybi varlıkları müşahade edebildiğini duyarız. Bebeklerin günahsız, sorumluluktan gayrı düşünülmesi de bu sebepten kaynaklı olsa gerektir.

İsa (as), Kurân'da* geçen tek kadın olan Meryem'in oğlu göğe (köke) ağmış İsa mıdır, yoksa Tanrı baba'nın ta kendisi midir? İster kabul edin ister etmeyin, bütün tartışma, histeri-psikoz-otizm-down sendromu vb. tam da bu sorunun üryan olduğu mahalde cereyan etmektedir.

*(Sâni'nin —sâni, ikinci anlamına gelir— iki dudağı arasında nüzul etmiş olan Hak kitapta)

İsviçre'de on yıllarını geçirmiş bir psikiyatrdan işittiğim üzere bakteriyel enfeksiyon harici en ufak bir hastalığa dahi tam anlamıyla bir tedavi sunamamış olan modern tıbbın temel gayesi, kendi içinde taşıdığı bir kısım olan psikiyatri de olduğu gibi; yalnızca semptomlar üzerinde ya görünümün değişmesine sebep olur ya da mevcut hali açığa çıkaracak olan düşüncelerin çeşitli beyin kanallarının bloke edilmesiyle çıkışı, aktivasyonu engellenir ve böylelikle ilerde daha başka bir suret ve şekilde dönmek koşuluyla bir müddet için gözden irak, gönülde telaş yahut daha başka bedellerle —yan etkiler— birlikte kendini göstermek durumunda kalır. Günümüzde oldukça yaygın bir biçimde kullanılan ilaçların, devasa bir ekonomik kazanç teşkil ettiğini ve yine bu pazarları da işgal edenlerin sermaye devleri olduğunu akılda tutarsak; niçin ilaçların yan etkileri üzerine yapılan araştırmaların daha geniş zamanı ve daha geniş örneklemeleri kapsamadığını anlayabiliriz. Ne de olsa artık çocuk değiliz ki gözlerimizi kapattığımızda bizi kimsenin görmediğini yok olduğumuzu düşünelim, merkez kaydırması derken kastedilen tam olarak budur; gerçeğe gözlerimizi kapatsak dahi gerçek gerçekliğinden hiçbir şey kaybetmez, aksine gözden uzakta tuttuğumuz gözde yeniden fark edilir olduğunda bunun boyutu daha da hasar verici olacaktır.

Bu bakış açısı tam anlamıyla 16. Hristiyan asrının sonlarında Batı’da filizlenen modern bilimin günümüzde karşımıza çıktığı son hâlidir, çünkü temel gaye inşa edilen uygarlığın açığa çıkardığı sorunları gözden uzak tuttuğu ya da söz alanında bir çözüm uydurduğu takdirde onun artık hiç olmamışçasına kabul görmesidir. Tanrı fikri de bunlardan biri olarak karşımıza çıkar; modern bilimin kurucusu olarak bilinen, Cizvit okullarında (günümüz imam hatipleri olarak düşünebilirsiniz) yetişmiş Rene Descartes’in hareket eden ve böylelikle devir daim eden heykelleri izlemesiyle birlikte insan beyinde maddi bir hareket ettirici olduğu fikrine erişmesi, ve böylelikle asıl failin de insan olduğu yanılığısına kapılması tam da buradan ileri gelmektedir. Düşünüyorum o halde varım (cogito ergo sum) sözcesinde asırlardır meşgul olunan düşünmek ya da var olmak olmuş olsa dahi, biriyle bir diğerini bağlayan bir üçüncünün hesaba koşulsuzca dahil olması istisnaları bir kenara bırakırsak neredeyse hiç tartışma konusu olmamıştır.

“O hâlde —ergo”, denildiği zaman araya gizlenmiş bir üçüncü, her ikisinin varlığını bir kesinlik zeminine taşıyanın varlığı da katılmış olur, kartezyen kuşkunun kapısı bir daha asla kuşku duyulmayacak olanın (varlığı kanıtlanmış olan Tanrı’nın) varlığıyla yeniden aralanır. Böylelikle artık ne zaman düşünmekten ya da varlıktan bahsedecek olursak olalım Descartes’in varlığı tam da düğümlediği yerden hareket etmiş oluruz; çoktan hesaba katılmış, öyle ya da böyle bir varlık tasavvuruyla tartışmaya çoktan dahil edilmiş fakat bilinç alanından gizlenmiş (psikozdaki gibi men edilmiş/dışa atılmış) olan’a, var olanın varlığı’na varırız. Sonradan nasıl ruhun beyinde işgal ettiği bir merkez olduğu fikrini epifiz bezinde arayarak uygulamaya koymuşsa da Descartes, ilhamını bir gece rüyasına giren hakikat ruhu’ndan aldığını söyleyerek hocası Augustinus’un ışıttığı alandan (şuâ’dan, şuurdan) çok da uzağa gidememiştir.

Örneğin insanların artık organizmada meydana gelen bazı hastalık ve düzensizlikler üzerine düşünmeyişi, bin denemeden sonra binbirinci de ampulü icat eden Edison’un masalında olduğu gibi, gözden kaçırılan ne kadar piyasa ekonomisinde artık eski kandillerin yahut ışık kaynaklarının değil de ampüllerin satılması olmuş olsa dahi; çözümü arayanlar yine koca bir neslin ayakta uyutulduğu esatirül-evvelin’den (öncenin masalları) herhangi biriyle, modern mitologosların peşinde koşmaya devam etmektedir. Psikanalizin talihi de bilişsel davranışçı terapi, şema terapi ve göz hareketleriyle duyarsızlaştırma gibi yöntemlerde olduğu gibi dürtü gibi çeşitli mitologilere dayandırılarak halihazırda sorunu meydana getiren kaynağın içinden alınan öz ile birlikte ilgili sorunu çözmek gibi nafi bir talihten nasibini almıştır.

Tam da bu sebepten ötürü bir zamanlar Fransız psikanalist Jacques Lacan, bilinçdışı mefhumunu yine bilinç alanında bir şekle şemale koyularak yine bilincin alanında eritildiğinden ve böylelikle de ortaya çıkış sebebine ihanet

edilmesinden bahseder. Tıpkı aynı zamanda Freud'un da bir zamanlar hocalığını yapmış olan Brentano'nun öğrencisi, Heidegger'in akıl hocası olan ve fenomenoloji'nin babası olarak bilinen Edmund Husserl'in bilince/şuura dair yaptığı araştırmalar sonucunda vara vara aşkın bilinç alanına varmasında olduğu gibi. Bunu derseniz evirin çevirin Ricoeur gibi dönüşlü bilinç olarak anlandırın, derseniz de Lacan gibi Jouissance'a vardırın yine de buradan hareketle hem bilince dair düşünümde hem de bilinçdışına dair, kördüğüm çözülmez görünür.

Psikanaliz hususunda yanlış anlaşılıp eylem alanında icra edilmek istenen ve maalesef bir sonuç vermeyip daha da harlayarak sorunu gürleştiren algıların bir tanesi de, gün geçtikçe bir aforizma yerini almış olan Lacan'ın tabiriyle Sokrates öncesi filozofların öne sürdükleriyle boy ölçüşecek değerdeki "id'in yerini ben alacak" sözcesidir. Yukarıda serimlenen kartezyen düşünce üzerine temellendirdiğimiz eleştiri tam olarak buradadır, id'in (bilinç olmayan) yerini madem ben (bilinç olan) tutuyor, bilinçdışının yerine madem ben geçiyor o halde biz ben'in savunma mekanizmalarını geliştirirsek, ben'e seslenirsek bilinçdışı'nı da onarmış, tedavi etmiş oluruz düşüncesi. Daha ikinci seminerinde Lacan'ın yüksek sesle haykırdığı ben'in muhatap alınacak bir tarafı olmadığı yalnızca bilinçdışına vekalet ettiği gerçeği bir kenarda bırakılmış olsa dahi.

Burada Heidegger'in Jean Paul Sartre'a yaptığı eleştiriye hatırlamak anlamlı olacaktır, Lacan'ın da derin felsefe macerasının Alexandre Kojève'in Hegel dersleriyle birlikte bir kavşaktan geçtiğini akılda tutarsak; başta Heidegger nasıl heyecanlanmışsa Varlık ve Hiçlik adında kendi Varlık ve Zaman'ına öykünerek yazılan bir ontolojinin varlığına sonrasında da bir o kadar hayal kırıklığına, hüsrana uğramıştır. Çünkü eleştirisi yine Fransız oluşundan (ya da kalışından) ve böylelikle yine hep aynı yerde, aynı daire içinde dönülerek gerçeğin ıskalandığı diyalogosun (diyalektiğin) içinde debelenildiği idi.

Bu bahsettiğimiz noktayı iyi anlamamız gerekir. Birçoğunun analizinin tam anlamıyla nelerden teşhiz olduğunu bilemediği yahut tam da eleştirilen yerden hareketle düşünmeye başladığı için gözden kaçırdığı, ben olarak nitelediğimiz bilinç alanının sahiden muhatap alınmayacak olmasıdır ki Jean Paul Sartre'ın bilinçdışı kavramına özenle uzak durduğunu ve tıpkı Husserl'de oldu gibi benin yahut bilinç alanında üryan olan öznenin muhatap alındığı bir yerden düşünüm icra etmesi de tam da bu ıskalamadan kaynaklı görünür, burada Lacan'ın "bakış" adlı eleştirisini okuyabilirsiniz. Lacan'ın 11. Seminerde tekrar tekrar vurguladığı aforoz, ki bu Babanın adları olarak bahsettiğimiz geç yayımlanmış seminer esnasında olmuş ve Lacan meramını anlatıyorken kelimenin tam anlamıyla ecel terleri dökmüştür. Sonrasında 11. Seminerin gerçekleştirildiğini biliyoruz fakat biz tam da bu bahsi açığa çıkararak seminere ancak 2000'li yıllardan sonra Lacan'ın ölümünden on yıllar sonra ve damadı Miller'ın Freud gibi dindar bir Yahudi olan babasının vefatından sonra ulaşabiliyoruz. Hatta

yayımlanan kitabın sonunda Lacan'ın insanların bunu okumaya henüz hazır olmadığı gibi komik fikirlerini de aktardığını görürüz.

Bilinçdışının bir nabız atışı gibi bilinç alanında attığı ve her ikisinin aslında iki olmadığı ve fakat bir olduğu, ikiye algılayabilmek için öncelikle birin algılanması gerektiği çünkü Almancada Freud'un kavramsallaştırdığı unbewusste'nin 'un' ile yani hem olumsuz ön eki olan hem de 'bir' anlamına gelen un ile başladığını hesaba katmamız gerekir. Bir'in anlaşılması için ise yukarda tekrar tekrar bahsettiğim tepeden tırnağa (baş'ladığı yerden sona değin) *bir değişimin kaçınılmaz olduğu gerçeğine kulak vermemiz gerekir. Heidegger'in varlığa dair düşünüm söz konusu olduğunda evvela ona dair düşünenin varlığın da bir varlık olduğu ve düşünmeye vardığı/konuşlandığı yerden başladığı için de öncel bir düşünümün gerekliliğinden bahsetmesinde olduğu gibi; araştırmacının ya da analistin kendisi bir insan (konuşan bir varlık) olması hasebiyle nasıl kendini öncelikle ikinin alanında buluyorsa; nereden ve nasıl konuşmaya başladığı sorusuyla meşgul olması gerektiği gibi hangi lisan ve toplam itibarıyla bir söz alanına taşındığı bahsini de gündemine getirmesi gerekir, ki kendini belirleyenleri, kaçınılmaz olarak soruşturmaya dahil olanları görebilsin; yâni gizlenmiş izi sürülebilecek olanları, diri diri toprağa (köke) yahut göğe gömülmüş olanları da diyebiliriz.

*Çocuk yaşta televizyon ekranlarından izlediğim ve uyandırmış olduğu derin hissiyatı ancak yıllar sonra duyumsadığım, bilince getirebildiğim Türk yapımı bir sinema filminde; Hacivat ve Karagöz'ün hikayesi anlatılıyorken yaşamın kimi anlarında yer yer aklıma gelen bir sahne vardı. Hacivat ya da Karagöz haklarında idam kararı verildikten sonra olduğunu umuyorum, şaşkın ya da masum bir hâlde bir elin parmaklarını göstererek saymaya başlıyorlardı; bir, iki, üç, dört, baş... beş diyecekken baş diyor olmaları, başlarından olmaları, başlarının kesilmesi... burada hangi sahnenin hatırlandığı ve hangisinin kabul görmediği için uzakta kaldığını duymanızı isterim... ama iyi hatırlıyorum, beşin yerine baş denmesi, sayarken yeniden başa dönülmesi beni hayrete düşürmüştü.

Lacan Babanın adları adlı aforoz edildiği ve yayımlamaktan geri durduğu — 1963 Fransa'sında— ki hatta korktuğu seminerinde gerçekte bir Tanrı ile karşılaşıldığından bahseder ve bu Tanrı'nın da doğurup, doğurulmadığına dair işaretler verir. Hem Musa (as) ile çalılıklar arasında konuşan Tanrı ile hem de 'ben benim' diyenin aynı olmasının da tam bir saçmalığa yol açacağını söyler, artık o zamanın gerektirdiği yerden konuştuğu için olsa gerek, Tanrı ile insanın —bu peygamber bile olsa— aynı olamayacağı gerçeğine uzaktan da olsa dikkat çeker. Bunu yine Trinitiy adlı eserinde Augustinus'un oğul ve kutsal ruh'a dair rahatlıkla yazıyorken baba'ya gelince kalemimi hızla geri çekiyor oluşuna dikkat etmesinden duyabiliriz. Nedir Lacan'a ecel terleri döktürten yahut Augustinus'da olduğu gibi kalemimi ve dilini geri çekmese dahi aforoz

edildiğini gördüğünde; bir zamanlar Kilise'nin söz alanına karşı bir yerden dünyanın evrenin merkezinde olmadığını söyleyerek meydanlara çıkan Galilei'nin bir yaşam tehdidi ile karşılaştığında Sokrates'e ihanet ederek kalemini veya dilini geri çekmesinde olduğu gibi hakikatin üzerini örtmesi...

Evvela şunu anlamız gerekiyor ki yakın zamanlarda ülkemiz gündemine aniden oturmuş olan Papa'nın İznik ziyareti ve Konsili'ni yeniden toplaması, başlatılacak (başlatılmış) olan Haçlı seferlerine işaret eder. (Hatta bu Konsil'de teslis fikrini kabul etmeyerek, Tanrı'nın evlat edinemeyeceğini söyleyen, Platon'un sonraki kuşak öğrencilerinden Arius'da aforoz ve sürgün edilmiştir, Lacan'ın niçin Sokrates ve Spinoza'yı zikrederken bir başka aforozları atladığını da burada anlamak gerek.) Bu da bir zamanlar daha henüz Türklere karşı bu hareket başlatılmamışken, öncesinde katar'lara karşı başladığı ve başarıya ulaşarak (elbette barbar olarak nitelendirilen kavimlerin) onların soylarının kurutulduğu bir zamana denk gelir. Katarhsis kelimesinin tam da "arınmış" anlamını taşıyan katar'dan geldiğini akılda tutarsak cihan harbinde —Haç ve Hilâl'in savaşında— peydâ olan psikanalizin ne mene bir şey olduğunu da daha yakından kavrayabiliriz. Katharlar alkol içmez ve domuz eti yemezlermiş, buyrun cenaze namazına...

essalatu vesselamun aleyke ya HabibAllah, essalatu vesselamun aleyke ya ResulAllah, essalatu vesselamun aleyke ya seyyiden evveline velahiri... Hatta Hak peygamber Muhammed Mustafa'ya (Ahmed, Mehmed, Akib, Haşir, Mahi) (SAV) rivayet edilen bir hadiste ümmetine dağlardaki keşişlere dokunmayınız şeklinde bir uyarısı olduğunu dahi duyabiliriz. Bunun yanı sıra yine Meryem oğlu İsa'nın (as) ashabı gibi olunuz, onlar çarmıha da gerildiler, diri diri yakıldılar yine de davalarından —Tevhid'i anlatmaktan— vazgeçmediler, dediği söylenir.

Bugün zamanında başlatılmış olan Haçlı seferlerinin birçoğunda görüldüğü gibi soyları kurumamış olan kaç millet kaldı bunu biliyor muyuz? Ya da kaldı mı, görünürde isim olarak zikrediliyor olsa dahi hala yüzyıllar öncesinde olduğu gibi mi mevcudiyetini koruyor, bunu bilebilir miyiz? Yukarda zikrettiğim Türkçenin Kurâni bir lisan olması bahsi, bugün yerli yerince insanların kafasında oturmuyorsa rahmetli Şaban Teoman Duralı'nın söylediği üzere lisâni/kültürel bir soykırım olduğu ve bundan kaynaklı olarak alzheimer olduğumuz içindir, fikri alanda soyumuz kuruma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı için bugün bunu düşünemiyoruz. Düşünemiyor oluşumuzun sebebi bizleri soykırıma uğratanlara aşık olmuş olmamızdır. Baş'a çökülmüş, baş'tan çıkarılmış, başı kesilmiş olmamız mıdır? Bunu daha teorik bir yerden eylem alanındaki karşılıklarıyla beraber ifade ettiğimizde daha yakından anlayacağınızı umuyorum, yine bir vaka çözümlemesi ile desteklediğimizde inşallah tadından yenmeyecek bir kıvama gelecektir. Ne oldu 1960'ların Türkeli'nde merak ediyor muyuz?

Babayı öldürdük derler ki güya Tanrı'yı öldürenler; Baba'yı öldürdük çünkü babayı öldürmek bir suçsa babanın bir kez daha ölmesi yasaktır. Biz öldürdük derler, öldürdüğümüz için diktik oraya, somut bir vücuda kavuşturduk, gerçeği gayb etmek için olağan şekilde görünür kıldık onu, göz önüne sakladık alenî sırrı, gözleriyle bakıp çattığında taş kestiren oyma Grek Tanrı'sında olduğu gibi; artık güç bize geçti, eğer siz de öldürürseniz yani meydana getirdiğimiz kesafeti letafete meylettirirseniz ve böylece görünür alanda gizlediğimiz hakikati açar, olur da büyüü bozarsanız güç size geçer, gücün size geçmesini istemeyiz ne fikri ne eylem alanında bunun gerçekleşmesi bizim sonumuz anlamına gelir, o yüzden kaleminizi kırar idam ederiz, kalemi kırmakla kalmayız onun yazacağı ve asırlardır yazdığı harflerinizi elinizden alırız, bu yüzden karşı çıkan olursa onları onurlandırarak kendi davamız için meydanlara asar ânı, zamânı ve ânlamı sabitleriz orada, ata bildiğinizin baba bildiğinizin başını keser ölüme mahkum ederiz ki hatırlansın ne mene bir cinayet işlediğimiz, hatırlansın ilk günahı kimin ne için işlediği ve böylece hükümlerimiz devam etsin.

Babayı öldürür, başını alırlar; babayı öldürür başını alırlar!

Çok mu psikanalitik oldu?

Çözümleyeceğimiz vakaya gelmeden önce baba'nın ne gibi bir yer kapladığına dair bir açıklama yapmamız yerinde olacaktır. Bu tahlilde Sigmund Freud'un tıpkı Rene Descartes gibi yine bir mitolojiye dayandırarak anlatmaya kalkıştığı Tanrı'nın, dinlerin ve beraberindeki baba'nın yerine dair tartışmayı yürüteceğiz ve sonra Freud'u bütün takipçilerinin yanlış anladığı/anlattığı ki hatta Freud'un kendisinin bile kendini yeterince anlamadığı yahut anlamaya yanaşmadığını söyleyen Lacan'da nasıl bir yerde durduğunu serimlemeye çalışacağız.

Can çözümlemesine yahut sahici bir psikanalize aşına olanlar tarihlerin, isimlerin, vakitlerin belirli bir rastgelelikle değil de bir anlam örgüsüne —buna Lacan'ın Türkçe tercümesinden yola çıkarak gösterenler (ânlamlayanlar, ânı mühürleyenler-sabitleyenler) zinciri de diyebiliriz— tabi olduğunu hatırd tutmak gerekir. Çünkü daha önce de üzerine eğilmiş olduğumuz zeitgeist kavramı beraberinde bir deneyin ya da buluşun niçin belirli bir zamanda değil de tam da tarihin bu noktasında meydana geldiğini açıklığa kavuşturmak için bir durak noktası olarak tayin edilen kavrayış idi ve zamanın ruhu anlamına geliyordu. Zamanın bir ruhu olduğu gibi —belki canı da diyebiliriz rahmetli Ferišteoğlu Hoca'nın zahir-i vücut ruhun mürekkebidir sözcesinden yola çıkarak, canlılığın ruhu kendi içre taşıdığı bir manaya işaret ederek— toprakların da bir canı ve haliyle insanların (toplumların) da bir canı olduğunu gözeterek. Herbir insan bir diğeriyle, herbir millet bir diğeriyle kurduğu münasebet, anlaşım yahut çatışma alanında kendi varlığını yine bir başkasının bakışında tayin ve teyit eder; böylelikle her bir insanın kendi hikayesi ne kadar

kendine özgü kelimenin bir yanıyla işine geldiği gibiyse, milletlerin de hikayesi yani tarihi işine geldiği gibi; gelecekte nasıl olmak istiyor ise geçmişini de o yönden görüp yorumluyor ve duyuyor olacaktır. Dolayısıyla da ferdi ya da millet alanında biri tek, yek diğeri çoğul gibi görülüyor olsa dahi, fertte meydâna gelenin aynî bir şekilde millette de meydana geleceğini ya da geldiğini hesapta tutmak gerekir.

Yani nasıl bireye dair bir tartışma yürüttüğümüzde onun bebekliğin ilk yıllarını gayb eylemesinden ve tam da bu kaybın üzerine kurulan bilinçte gösterdiği varlıktan bahsediyosak aynı şey milletler için de geçerlidir, her ikisi de diyecek olduğumuzda sanki iki farklı unsurdan bahsediyormuşuz gibi görünüyor olsa da birinin bir diğeri kapsadığını akılda tuttuğumuzda yalnızca anlamın alanında bir örgü örmek adına buna başvurduğumuz anlaşılmalıdır. İki den ve birden bahsettiğimizde, hatta yüzden ve binden, söz gelimi bir katrilyondan bahsettiğimizde bütün sayıların büsbütün bir bir'den ibaret olduğunu, birden (âniden, ândan, o'ndan) tebarüz ettiğini, önünde sonunda birleştiğini bir araya geldiğini göz önünde bulundurmalıyız. Zaten bütün mesele biraz da göz önüne almak, bir bakışın içine hapsetmek yahut kabzetmekten geliyor olsa gerek; çünkü bakış yahut göz daha henüz yokken ikiden bahsedilecek, bir başkasının varlığından bahsedilecek bir alan da söz konusu olmuyor —hadi burada varın bakışlarının karıştığı birbirine geçtiği rüyalardan bahsedin—; sözün mevzu bahis olabilmesi için cinsiyetlenmeyi hem psikanalizin dayandığı mitoloji itibarıyla hem de benzeri teoremlerin çakıldığı (kastrasyon) kayası itibarıyla hatırlamamız anlamlı olacaktır.

Çünkü psikanaliz tarihi boyunca epeyce bir ses getirmiş olan iki üstad Freud ve Lacan için cinsiyetlenmenin/cinselliğin/cinsler arası farkın ve tam da bu “tam anlamlanamayan farkın”* (varlıktaki gediğin, çatlağın) üzerini örterek, bir mühür gibi tüm bir ânı, anlamları, anlamlayanlar zinciri haline getirip ahlaki bir yasa olarak düğümleyen fallus'un varlığı tartışma götürmezdir. (Birincil bastırmaya yerini tutanın yerini tutan da denmiştir.) Lacan her ne kadar simge'nin alanına çağdaşı antropolog Levi Strauss'dan beslenerek girmiş olsa dahi Freud'dan bahsedecek olduğumuzda onun dinin ve haliyle Tanrı'nın kökü olarak ifade ettiği noktanın, yine bir mitolojik unsurla (sembolün, simgenin ve nihayet harfin varlığıyla) açıklığa kavuştuğunu görürüz. Yasa koyucu olan ve böylelikle kadın ve çocuklara sahip olarak gücü elinde bulunduran babanın, oğulları kendine rakip görüp kavminden uzaklaştırmasıyla birlikte onların kendi aralarında güçlerini birleştirerek babayı öldürdükleri hatta kadınsız yaşamayı bir şekilde öğrenerek kendi aralarında cinsi münasebet** kurduklarını aktarır. Ve sonrasında sıkça duyduğumuz bir anlatı olan oğulların babayı öldürmesi, bu ölümün süreğenliğine mani olmak adınaysa ondan bir put yaptıkları ve çeşitli ayin ve ritüellerle de ona tapındıklarını söyler; esasen bir put yapıp tapınmanın gücü eline (kadın ve çocuklara ve diğer erkekler üzerinde hakimiyete sahip olmak, erk-ân, erk-ek, yasa koyucu konumunu) geçirip onu somut bir vücuda

koyarak, ölümü (adanan kurbânı) (cinayeti/suç) gizlediği ve gücünü sabit kıldığına işaret eder. Bu bağlamda da Freud'a göre ilk başta mitologiler, sonrasında din ve en son bilim gelmiştir ve aynı sıralama başarılı bir analiz için de geçerlidir.

*Ânlamlayan, ânı sabitleyen, mühürleyen zinciri peydâ eden; hâli hazırda ânlamlanamayan, sabitlenemeyen, mühürlenemeyen yâni tam anlamlanamayan/ tamamlanamayan bir farkı, gediği, çatlağı; harf, sembol/ ânlam öncesi ol'âni.

**Geçmem muhannet köprüsünden su aparsa beni, yatmam çakal yatağında arslanlar yese beni/ gibi Türkçe deyişlerde zikredilen muhannet kelimesinin kökü mahan'dan gelir ve bu hakikati gayb eylemiş olan yolsuz/erkansız yarasız'a karşılık gelir. Karacoğlan şiirlerinde de karşımıza çıkan bu ifade için bu gibi insanlardan hayır gelmeyeceğine dikkat çekilir, örneğin yolsuzun, erkansızın kapısına varılmayacağı onlara sır çekilmeyeceği gibi.

Lacan daha çok, Freud'un bilinçdışının izlerinin en net görünüşleriyle karşılaştığı rüyaların çözümlemesi bahsinde dil yani lisân itibarıyla bir çeşit şifreleme, kumaşa bürüme olduğunu fark eder; henüz daha dil bilim gelişim göstermemişken bu bağın Freud tarafından Küçük Hans vakası gibi önemli vakalarda sezilmesini takdir ediyorken bir zamanlar baba bildiğine bağlılıklarını da bildirir. Rüya bahsini somutluğa kavuşturmak gerekirse; başta bir yasaya tabii olmayan ve yalnızca gerçekleşmeyi yani aktive olmayı talep eden dürtülerin ahlaki bir bekçinin bulunduğu mahalden geçerken yalnızca bir kumaşa bürünerek geçebildiklerini; yani bilinçdışı olan mesajların bilinç tarafından duyulur olabilmesi için bir filtreden geçmesinin zorunlu olduğu hususu göz önüne serilir. Birini bir diğerinden ayıranın yine ahlaki bir yasa olduğunu; daha önce deneyimlenmiş ve bastırılmış ve böylelikle daha başka bir kumaşta kendi varlığını idame ettirmiş olan dürtülerin varlığı. Burada yine dikkat vermemiz gereken dürtülerin Lacan tarafından daima kısmî olarak nitelenmiş olmasıdır, çünkü Freud'dan daha çok özen göstererek açığa çıkardığı husus, ahlakın bir efendi sözüyle beraber bir yasa halini aldığı, yasanın mevcut olmasıyla birlikte ise birini bir diğerinden ayıran bir üçüncünün varlığının bahsi, bunu simgesel-imgesel ve gerçek olarak üç halkayı iç içe geçirdiği ve en orta birleşim yerineyse fallus'u mühürlediği; arzunun hareket ettirici nedeni, nesnesi olarak gördüğü —Platon'un Şölen'indeki Sokrates ve Agathon aşkının üçüncüsü olan Agalma'dan yola çıkarak— nesne alpha (a)'yı koyduğunu duyabiliriz.

Tabii yukarıda bahsettiğimiz tarihleri dikkate alırsak şayet Lacan için 1980'li yıllara değin görüşlerinin değiştiğini ve önünde sonunda Freud'un da tıpkı Marx gibi Kilise'nin (g-üç-ün) sözüne biat ederek hakikatin üzerini örttüğünü, siyasal bir edim olarak varlığın gediğini doldurduğunu söylediğini hatırlatmamız gerek.

Bu da bir anlamda Galilei, Darwin ve Freud sıralamasındaki o meşhur merkez kaydırmasına işaret eder çünkü herbiri bir amaca hizmet ederek açığa kavuşturduklarını* yine bir gaye doğrultusunda yontmuş, insanlık tarihinde kendinlerini kesif bir durak noktası olarak sabitlemiş ve böylece toplumların da kaderini tayin edecek yolları örmüşlerdir; ya anlamlayanları, ânı örecekle/ kuracak, o zincirin halkalarını kendi yasasına göre dizayn edecek olan bir Tanrı Baba'ya biat etmişler ya da bir Tanrı hükmü koyarak bahsi geçen işlemi bizzat tekrar etmişlerdir. Freud'un heykellerinin hala gezinedurduğunu gördüğümüzde onun hangi babayı niçin katlettiğini duymamız daha da kolaylaşır.

*Bir zamanlar Tanrı'ya atfedilen kimi hususların bilim yoluyla tarihin belirli anlarında gün yüzüne çıkmasıyla ve mevcut olan söz —Kilise'nin sözü— ile çelişki taşımasıyla beraber yasada meydana gelen değişimlere ve yeni yasanın inşasına işaret eder. Yani bu bir anlamıyla o güne değin toplumlar tarafından bilinmeyen kimi bilgilerin tebarüz etmesi, gün yüzüne çıkmasına —Galilei, Darwin, Freud, Marx gibi— kozmolojik olmayan bir unsurun keşfine sebebiyet verir. Bu da bir önceki makalede alıntıladığımız bilim insanının (Whitehead-The Origin of the Modern Science) 1920 Hristiyan yılında yazmış olduğu makalenin giriş kısmındaki, Kilise'nin sözünü bilim devralmıştır, yeni papazlar (babalar) artık bilim insanlarıdır, ifadesiyle dosdoğru örtüşür bir vaziyettedir. Ne de olsa felsefe yapan Yahudi'ye Hristiyan denildiğini biliyoruz artık.

Peki ya Lacan için durum nasıl cereyan etmiştir, yukarda bahsettiğimiz Galilei'nin onu idama mahkum ettikleri takdirde attığı geri adımların benzerinin Lacan için de söz konusu olduğunu ifade etmiştik. Ne kadar aforoz edilmiş olsa dahi söylemeyi ihmal ettiğini düşündüğümüz yahut henüz daha bilgisi dahilinde olmayan, yeterince birleşmemiş bir yerden, Sokrates gibi canını o uğurda feda edememiş olması dikkate değerdir. Çünkü bir tarafıyla Heidegger'in Sartre için yaptığı eleştirinin bir benzeri yine belirli bir noktadan itibaren Lacan için de geçerlidir; şaşırmayacağımız bir şekilde kendi had ve hududunu Freud'u öldürerek aşmış dahi olsa onun ötesinde Jouissance adında bir arzu ötesilik ile karşılaşmış, Haz İlkesinin Ötesinde adlı eserde vurgulanan ölüme meyilli varlığın aynı zamanda yaşamı da nasıl olup da arzulanacağı sorusu çerçevesinde, belirli bir mitologinin yerine bir başkasını koymaktan kendini alıkoyamamıştır, "varlığın gediğini doldurmak istemiyorum yalnızca gerçekte beliren o çatlağa işaret ediyorum diyerek" kendi okulunu kapatmış dahi olsa onlarca Lacanian okul kurulmasına mani olamamış, dasein'a (konuşan varlığa) ve tabii eşref-i mahlukata yine de Fransız kalmıştır.

Ancak bu tahlilde ifade etmemiz gereken bir husus Freud'un aksine Lacan'ın insanın büsbütün biyolojik bir tabiiyette olduğu görüşüne karşı çıkmasıdır. Her ne kadar Freud'u dikkatle okuduğumuzda, biyoloji kaderdir diyecek kadar ileri gitmiş dahi olsa çeşitli metinlerinden bunun (biyologinin) söz ile/kılıç ile,

konuşmanın yani arzusun alanıyla, bir efendi sözüyle belirlenip işlenip, düğümlendiğini görebiliriz. Sonrasında kendi kararıyla nasıl bir yol çizmiş olursa olsun, yazıp çizdiklerinden hareketle bilhassa rüyanın yorumlanması husunda ki hatta yine yukarıda bahsettiğimiz rüyanın söz alanında şifrelenmesiyle (bilinçdışı izlerin kendini gizleyerek tebarüz ettirmesiyle) bir semptomun oluşumu hususunda ve dahası psikoz gibi nevroz gibi yapıların da yine bu söz/konuşma alanıyla içli dışlı bir ilgiye sahip olduğu söyleyebiliriz.

Lacan sonraları durumu daha da ileri götürecekti olsa da başta yalnızca Freud'a bir yorum sunduğunu tekrar tekrar beyan etmiştir. Fakat özellikle tanılar söz konusu olduğunda kendi anlatımını kazandırarak yoğurmuş ve dillere pelesenk olmuş ifadeler türetmiştir; örneğin bilinçdışının bir dil (lisan diyebilir miyiz) gibi yapılanması hususu —1960'ların yapısalcılığından kalma bir iz olsa gerek —, ya da histerinin "kadın mıyım erkek miyim" sorusu çerçevesinde örgütlendiği, obsesyonun "ölü müyüm canlı mıyım" gibi ikircikli bir üçüncüyü (arzusun ağlarını ören efendiyi) talep eden sorular etrafında örgütlendiği; ve elbette psikozun ise babanın adı'nın dışa atıldığı, men edildiği bir yerde mukim olduğu fikri. Praksiste eylemek ve bir vücuda kavuşmak üzere geliştirilen teoremin, sonraları eylendikçe giderek eylem alanında şekline ve vücuduna kavuştuğunu göz önünde bulundursak bile, Lacan'ın psikanalizi anlatmak için başvurduğu dört temel kavramın dahi kökünü çok daha eskilere varan Kabala gibi kutsallık atfedilen metinlerden aldığını ve bunu ifade etmekten çekinmediğini rahatlıkla görebiliriz. Kökün (ya da gök'ün), kaynağın oradan alınması ve çağın vaktine göre bir şekle şemale konulması elbette tartışma götürmez, sonuç itibarıyla her bir araştırmacı nihayetinde aynı kökten fişkıran aynı insana dair yazıp çiziyor gibi görünse de bu aynılığın yanı sıra hem toplumlar arası bir fark hem de bireyler arası bir fark muhakkak ki olmak zorundadır. Ve bu fark kelimenin tam anlamıyla cinsler arası fark kadar derin ve esrarengiz bir çatlağa işaret eder.

Dile kolay bir efendi sözünden, söyleminden bahsediyoruz ve onun günümüz koşullarında maalesef gayri iradi bir zapt ile birlikte mevcut olduğuna işaret ediyoruz. Peki gayri iradi derken tam olarak kastettiğimiz nedir? İlk anlamıyla karşımıza çıkan yukarıda serimlediğimiz haliyle insanın bir efendi sözüne tabii olduğu ve böylelikle ancak konuşan bir varlık olduğuydu. Cinsler arası farkın, varlıktaki gediğin tamamlanmasıyla beraber ancak konuşabilen bir varlık haline geliyor, sözün alanında varlık göstermeye başlıyorduk, hali hazırda varlık zaten söz alanındaki bir mevcudiyettir. Konuşmak, konmaktan ve elbette konarak konuşlanmaktan geldiği gibi ancak yer ve gök arasında güvenli bir mahallin teçhiz edilmesiyle birlikte insan toplumlarının bir yeri yurt edinerek kurulmasına, oradan hareketle de konuşmasına sebep olur. Yine dikkat çektiğimiz üzere, bir efendi sözünden bahis açılıyorsa kaçınılmaz olarak efendinin kılıcından da söz ediliyor demektir. Yani biz kendi lisanımızda

fallus'u cinsi bir uzuvla ikame ederekten daha belirgin bir şekilde cinsi farka, varlıktaki gediğe dikkat çeken bir yerden değil de, kılıcı (gücü yahut sözü) elinde bulunduran efendinin aynı zamanda baş'ı da çektiğini, başı doldurduğunu, baştan çıkarma hususunda arzusunun düğümlerini ördüğünü, kimin başının kesilecek kimin başının sağlam kalacağı hususunda bir yetki sahibi olduğunu, yeni nesle anlatılacak bir tarih (bilinç alanı) söz konusu olduğundaysa da baştan sona bir hikayenin yazılacağı kalemi elinde bulundurduğunu hatırd tutmamız gerekir.

Baş'ı elinde bulunduranın başını bağladığı sözün, yasanın ise tam da burada gayri iradi zapt ile kastettiğimiz alanın had ve hududunu çizdiğini ve böylelikle kılıç/güç yoluyla bir bilinç alanı tayin ettiğini görürüz; bu da insanın gerek kendine gerek kendi içre varolduğu kainata olan bakış açısına öncel bir belirlenim sunar. Kimin psikotik kimin normal ve kimin otistik olacağına, kimin deli ve kimin akıllı sayılacağına kararını tam olarak bu mahalde verir. Tekrar etmekte fayda vardır ki, kimi düşüncelerin hali hazırda başarısızlığa mahkum olması tam da bu durumdan ileri gelmektedir; çünkü çoktan kendini belirlemiş olan, bir sıvının toprağa zerk edilmesinde olduğu gibi, organizma tarafından emilir ve düşüncelerinde, arzusunda, haz-hoşnutsuzluk dengesinde çoktan bir belirleyici etken olarak varlığını sürdürür; zerk edilen fikrin künhüne varmak ise yukarda bahsettiğimiz haliyle eskinin tam anlamıyla bir terkiyle-öldürülmüş olanın diriltilmesiyle birlikte ancak mümkün olur.

Şayet tüm bu kastettiklerimizi belirleyen bir söz, kılıç, efendi yarası mevcut ise, gayri iradi olarak zapt ettiğini bilinç alanında büsbütün kul/köle haline getirilmişse; kölenin azat edilmesi için bir zapt edildiği savaş meydanına dönüp yeniden konmayı ve konuşlanmayı, yani konuşmayı ve tabii savaşmayı öğrenmesi gerekir; bu öğrenmenin sahici olabilmesi için de ne kadar bir benzetme olarak kılıca konuşlanmaya başvuruyormuşuz gibi görünse de kelimenin tam anlamıyla yasanın tayin edildiği kanlı savaş mahalline yeniden dönüş zaruridir. Bu size tuhaf geliyor olsa dahi tabii olduğunuz devletin yarasının tayin edilebilmesi için nice çok kan döküldüğünü, nice anaların ve çocukların ağladığını ve nice çılgınlıkların bilinç alanında sabitlenen anlamlar ardına gizlendiğini işitmenizi isterim. Hâliyle daha sonra yeniden serimlemek ve açığa çıkarmak üzere söylememiz gerekir ki, bu gayri iradi zapta eğildiğimizde yüzlerce yılın canavarlarının hortlaması bir tesadüf eseri değildir. Hatırlayın Freud'un ancak bir Yahudi'ye yakışan ifadelerini; tanrılara boyun eğdiremezsem cehennemi ayağa kaldırıyorum, demişti.

Sırf bu çözümlenmelerden yola çıkarak, kalem kılıçtan daha keskindir ifadesini destekleyen bir zemini de oluşturmuş oluyoruz; o kadar keskin ki neyi nasıl kesip biçtiğini, hangi başın hangi sebeple vurulduğunu bırakın akılda tutmayı tarihin sayfalarında en ufak bir izi görülmeyecek kadar gizleyebildiğine/bastırabildiğine şahitlik ederiz. Daha doğmadan, ana rahmine düşmeden, onun

için verilmiş bir adın, çizilmiş bir yasanın ve hem bireyi belirleyen aile, hem aileyi belirleyen sülale hem de onu da kendi içinde taşıyan toplumun/milletinin belirlenimi içerisinde olması durumunun; birini bir diğeriyle lisan itibarıyla söz itibarıyla ve elbette efendi yarası itibarıyla en en bağıladığını ve böylelikle etkileşim (ânlaşım) zincirinin tepeden tırnağa süzen bir hareket arz ettiğini görürüz. Bu sebepte bilinçdışının kendi ülkemiz insanında nasıl örölüp düğümlendiği tartışmasında, bir vaka bağlamında buna girişmeden önce evvela gayri iradi bir zapt derken neyi kastettiğimizi; insanların bilinç/şuur alanında farkında olmaksızın ‘o belirlenimin itici bir kuvvet olduğu vakit’ nasıl davrandığı/eylediği/düşündüğü zemine geliyor olacağız. Bu öncel belirlenimin bireyin yaşamını kuşattığı gibi; arzusunu, icra edebileceği düşünceyi, zevk ve renklerinden eş seçimine değin, Freud’un deyiimiyle insan canlısının haz-hoşnutsuzluk dengesini nasıl olup da belirlediğini anlamaya çalışacağız.

Aklı bir karış havada olan insanların, başını bağlamış olduğu yasadan bihaber bir vaziyette hayatı tüketen insanların, başlarına neler geldiğini anlayabilmemiz için düşünmemiz gereken, onun kasten (bir bilinç ile) bir yasaya mı bağlılık gösterdiği yoksa başına çöküldüğü, baştan çıkarıldığı, zapt edildiği yerden mi konuştuğudur. Aklın bir karış havada olması akli ehliyetin olmadığına işaret eder bu sebeple mevzu bahis insanlar arasında akıl ehli birilerini aramak da nafiledir. Freud’un varlıktaki gediği tastamam bir cinsel kurama bina etmesinin altında kutsal metinlerden gelen kimi anlatıların olduğunu görmek kuşku götürmez, Lacan’ın da ikrar ettiği üzere psikanalizin mitolojisi dürtülerdir ve bu dürtülerin hamurunu ise; kılıcı yani sözü elinde bulunduran efendiler yoğurur, yoğurmakla kalmaz, ilk başa geçtiği andan itibaren, bir söz hakkı sahibi olduğu andan itibaren, ânı, anlamı, zamân’ı kuşatır ve aynı hedef doğrultusunda da yoğurmaya devam eder.

Tam da bu sebeple Darwin’in yine cinsel fark üzerine bina ettiği evrim kuramının da ötesinde insanın biyolojik bir varlık değil de söz’el bir varlık olduğunu böylelikle de bütün var olanlar arasında özel, müstesna bir yeri olduğunu duyabiliriz. Bu kelimenin en net anlamıyla şuna delalet eder ki, meydana gelen hiçbir hastalık, hiçbir psikolojik ya da fiziksel olarak görünen rahatsızlık yalnızca maddi bir kökten kaynaklı değildir; bugün yine tekrar tekrar dikkat çektiğimiz sistemin tüm bir dünyayı kuşatmasından kaynaklı olarak bir çaresizliğe mahkum edilmiş olan genetik hastalıkların hiçbiri —herhangi bir zerresi bile— genetik değildir. Maddi bir belirlenime tabii değildir, çünkü Saffet Murat Tura’nın her ne kadar Şeyh ve Arzu’da “bir ses gelseydi eğer” diyerek sitemkar davranmış olsa dahi, bilince dair yürüttüğü derin çözümleneleri sonucunda ulaştığı hakikat maddenin ve mana’nın bir olduğu ve eş zamanlı bir faaliyet yürüttüğüydü. Zaten hali hazırda yekpare bir materyalizmin aranmasının da ahmakça olduğunu; maddeye dair, varlığın özüne dair her ne zaman ki Demokritos tarafından Thales tarafından (atom ya da su olarak) bir fikir öne koyulmuş işte o zaman metafiziğin alanına adım atmış olmuştur

insanlık olarak. Burada Şair Türk İsmet Özel'in insan berzah'dır sözcüsünü daha yakından duyabiliriz, ne tam anlamıyla zahir-i vücuttur ne de tam anlamıyla mâna'dan müteşekkil bir ruh'dur, her ikisinin kaynaşımından ve eş güdümünden meydana gelen metafizik bir varlıktır insan.

Tam da bu sebeple insanların aklının niçin bir karış havada olduğunu, nasıl ve ne şekilde zapt edildikleri sorularının ardında arayabiliriz. Akli havada görünmeyen insanların yine akli havadaymış gibi davranıyor olmaları apaçık görünen gerçeklere (alenî sırlara) sırt çevirmeleri bir toplamda meydana gelen zaptın şiddetinin yer, zaman, mekan ve insan gözeterek farklılaştığına işaret eder. Şayet bir toplum tarihin bir anına değin başını bir söz alanıyla bağlamış ve sonrasında meydana gelen bir savaş yahut bir başkalaşım neticesinde sözde bir kayma meydana gelmiş; baş değişmiş, baş yerinden edilmiş, kesilmiş, idam ya da aforoz edilmişse; ve bu meydana gelen başkaldırıcı söz ve bilinç alanında idrak edip serimleyecek bir baş çıkmamışsa, çıktığında da aynı yasaya tabii olarak gözden uzak tutulmuş bilinç alanından (gündemden) sürgün ve aforoz edilmişse tam olarak nasıl bir zaptın içerisinde olduğunu bilmeksizin yürütülen yaşam faaliyeti de gaib ile mukim olacaktır. Yani bir zamanlar yerinde, yurdunda, evinde hisseden varlığın başına geleni anlamlandıramadığı zaman, artık hem birincil bastırmada meydana geldiği hâliyle hem de bir travmanın oluşumunda olduğu üzere zamansız bir yerde sürüklenmeye, ânı kuran bir başkanın tabiiyetinde bocalamaya ve böylelikle daimi bir kaygı hâliyle işgal edildiği ânın daimi tekrarında yeri geldiğinde işgal eden bir fail olarak tekerrürü arz eden bir yaşamı sürdürmeye başlayacaktır. Yani artık insan bulunduğu yerde, konuşulup, ardından konuşmaya başladığı yerde ifade ettiğimiz sözelliğini, güzelliğini, özelliğini ve müstesnalığını kaybetmiş demektir. Yasadan, sözden, kılıçtan, kalemden yahut yazgıdan bahsediyorken tüm bunları okuyacak "ikrar" edecek bir başkasının varlığı da zorunludur, okunmadığıdaysa tekrar eden'in ikrar edilmeksizin tekerrüre gebe kaldığını göreceğizdir, ki görmekteyiz.

Günümüz Türkeli'nde psikanalize (cân çözümüne) dair söz edenlerin düştüğü en temel yanılgılardan bir tanesi de tam olarak bu hafızadan/bilinçten/şuurdan kaybetilmiş, diri diri gömülmüş olan ânı, hatırayı tam anlamıyla bilinçdışıyla ikame ediyor olmalarıdır. Oysa ki burada ifade etmemiz gereken en temel husus, gaybın da bir gaybı olduğudur. Yukarıda dikkat çektiğimiz araştırmacının yahut analistin kendi öz tarihine ve kendine yabancı (ayrık-ırak) olmasının getirdiği tam olarak böylesi yanılgıların tuzağına düşmesiyle birlikte bir âna gelir. Hâliyle Misak-ı Milli sınırları içerisinde konup, konuşulan ve konuşan varlığın hissettiği yersiz yurtsuzluğu yetişkinlerdeki psikoza ya da çocuklardaki otizmi; başa çökme, baştan çıkarma, başa geçme, başı ve başlangıcı tayin etme hususundaki örgünün sahil düğüm noktası olan baş'a sarılan belânın (fallus'un) ne zamandan beri ve nasıl kendi hakimiyetini mevcut kıldığı olmalıdır. Çünkü otizmden bildiğimiz çocuğun anne ile arasına baba'nın girmeyişi yahut giremeyişiydi ve böylelikle anne tarafından yutulup, hastalığın mihverini

oluşturan baştan (sözden) edilme vakasının aynen (bir âyin gibi edimde ısrar olarak) tekrar edildiği bir cân havline sevki idi; psikozda ise yine benzer bir örgüye tabii olmakla birlikte yasanın belirleyicisinin dışa atıldığı, ortalama (okuma yazma bilmeyen) insanlar tarafından algılanıp, anlaşılamayacak bir biçimde, konuşmaya ve düşünmeye başladığı bir hâle sevkiydi.

Sözün, kalemin, kılıcın gayb edilmesinin ne gibi sonuçlar doğurduğunu ancak meydana gelen hasarın devasa bir büyüklüğe ulaşıp artık her yerde ve neredeyse herkeste açığa çıkmasıyla beraber fark eder olduk. Bu da meyd'âna gelen kördüğümüne, körlüğe, apaçık ortada olan yazığının okunamayışına dair; eyleme konacak olası bir çözümün, anahtarın nerede aranması ve nerede aranmaması gerektiğini bize yeniden ve yeniden gösterir. Baş'a dönmek zorundayız, çünkü baş elden gitti gideli aklımız başımızda değil. Kılıç mıydı elden giden, söz müydü, öz müydü, göz müydü, güzellik miydi, özellik miydi başlangıç mıydı yoksa baş mıydı gövdeden ayrılan? Kimin babasını öldürdüler de soyu soppu belli olan insanlara bu senin babandır dediler?

Burada eğer dünyada hakim olan bir güçten bahsediyorsak onun kendi hakimiyetini kazanması için bir başka başı devirip onun yerine geçmiş olmasını göz önünde bulundurmanız gerekir ki nasıl ferdi bir yerden insan organizması için onun arzusunu/anlamlamlayanlar zincirini baştan sona yapılandıracak bir fallus'dan baba'nın adından bahsediyorsak, milletler için haliyle dünya için de bir benzerini söylemek durumundayızdır. Gücü yahut hakimiyeti ele geçiren birincil bastırmada görüldüğü üzere eskiye dair, devrilene dair herhangi bir izi görünmeyecek şekilde öldürme gayreti gösterir. Ve öldürdüğü yerden, başı nasıl yerinden ettiyse yerinden edildiği yerde bir baş dönmesi gibi bir tekrarlama edimine, tekrarlanan bir ayine hapsedilir. Bastırmanın yapısına aynen benzer bir yerden duyulmasını isterim bu noktanın, nasıl bir erkin tayin edildiği zeminde biri ışığa getirilip diğeri olduğu gibi karanlığın dipsiz kuyularını bir Yusuf gibi boyluyorsa, dünya üzerinde elde edilen gücünde benzer bir yol izlediğini akılda tutmamız gerekir.

Çünkü Lacan'ın aforozuna atıfla genişlettiğimiz bu tartışmayı önünde sonunda Kilise'nin aforoz ettiği Aruis'dan, Demokrasi'nin aforoz ettiği Sokrates'den ve yine Kilise'nin aforoz ettiği Spinoza'dan bahsederek ilerletiyoruz. Bunlar kısmen yine günümüz düşünürleri tarafından ikrar edilen aforozlar; yani bir anlamıyla yukarda kastettiğimiz gaybın da gaybı var bahsini, esasen bilinçdışı olarak görüp duyduğumuzun da belirlenimini sağlayan ve haliyle bir başka karanlığı da gün yüzüne getiren yerden düşünmemiz gerekir. Lacan 1963'lerin Fransa'sında aforoz edildiğini söylediğinde, tam da o gün için makul olan anlam zemininden dışa atılmasına sebep olan konuşmaları nasıl olup da ancak 40 kadar yıl sonra damadı aracılığıyla yayımlayabiliyorsa, bu gecikmenin sebeplerini tam da aslen aforoz edilmediği kısmen aforoz edildiği noktasında aramamız gerekir. Burada merak edeceğinizi umarak söylemek gerekirse, nasıl

bir kadın kısmen hamile kalamıyor, bir insan kısmen hürriyetine sahip olamıyorsa kısmen de aforoz edilemeyecektir.

Buranın iyi anlaşılması gerekiyor, o sebeple sizlere rüya düşünceleri ile uyanık olduğumuz vakitteki düşünceler arasındaki keskin ayrımı/berzahı aktarmak isterim. Daha henüz üniversite yıllarımda bir mat üzerinde kısa aralıklı sürelerle uyuyup uyanarak rüyanın alanını keşfe koyulduğum zamanlar, ilk uyandığım andan itibaren aklımda kalan kelimeleri zikretmeye başladığımı peş peşe ve onların benim için herhangi bir anlam ifade etmediğini çok iyi hatırlıyorum. Böylelikle rüyadaki konuşmaların uyanık bilinç alanında herhangi bir yere konmadığını, ve tam da bu konmayışının birini rüya birini uyanık yaşam yaptığını anlamıştım. Bilinçdışı olarak tarif ettiğimiz düşünceler rüyayı örüyor ve böylelikle bizi bir deneyimin içerisinde sürüklüyor, rüya görürken de gerçekmiş gibi yaşadığımızı hissediyoruz, ve fakat uyandığımız zaman onun gerçek olmadığını fark edip yaşadığımız deneyimi kelimelere ve anlara döküp bir yaşantıymışçasına dile getiriyoruz. Oysaki berzahtan bahsettiğimizde birinin bir diğeri alanında görünmeyişi yahut zikredilmeyişi hususu tam olarak burada görülüyor, bilinçli olmayan nasıl bilinç olsun, adı üstünde bilinç olmayan, kelimeye yahut anlama dökülemeyen. Yine yukarıda vurguladığımız üzere, bir'e dair bir bahis yürütmeden anlaşılabilir gibi değil, en azından anlaşılabilir olanı, çarçabuk kavranabilir olanı yok etmeksizin bir zemine oturacak gibi görünmüyor.

Nasıl bilinçdışına kök sağladığını düşündüğümüz düşünceler, rüyanın semptomun alanını belirliyor onun ne şekilde örgütlenebileceğine dair bir söz üretiyorsa ve bunun sonucu olarak semptom oluşuyor ya da rüya sahibi tam da bu şifreleyerek, kumaşa bürüyerek ancak duyulur olan düşünceleri bir çözümleme yürütmeksizin, olağan duygu yükünü akıtmaksızın bilince getiremiyor ise bunun sebebi hali hazırda bilinçte yahut semptomda yahut rüyada yerli yerleşik olmasıdır; hesap bir tane birdir, şahit olmaksızın, aynı mahalle dönmeksizin duyulur değildir. Bunu yine ayna evresi olarak bahsettiğimiz 1-2-3 bahsinde hatta dört ve beş (5) daha detaylı olarak görebiliriz. Belki de tam da bu sebepten dolayı Freud her ne kadar bilinçdışına dair açtığı kapıların birçoğunu kendi otoanalizinden yola çıkararak açmış olsa dahi ilerleyen zamanlarda otoanalizin mümkün olmadığını söylemiştir.

Fakat burada Şeyh ve Arzu'yu göz önünde bulundurursak Saffet Murat Tura'nın tam da bunu gerçekleştirerek mümkün olduğunu söylediği zemine gelebiliriz ama yine de bir başka analist tarafından görülür olmak hesabında Freud'a hak vermemiz gerekir, çünkü Tura belki de yalnızlığın, anlaşılamazlığın derin suçluluğuyla birlikte yazmış bulunduğu otoanalizinde, bir ses gelseydi eğer diyerek Allah'a sitem ettiği vakit hem kendinin hem de Türkeli'nin hakikatine dair tıpkı Lacan'ın yaptığı gibi birçok hususun ya üzerini örtmüş ya da dile getirecek bir cesarete, şuura kavuşmamıştır, yalnızlıktan olsa gerek, Yahudiler

gibi yalnız kalamıyoruz. Çünkü bu bahsi açmamızın sebebi tam olarak aforozun, men edilmenin, dışa atılmanın şakaya gelmez bir hâl olduğudur. Anlaşılır zeminde büsbütün yok edildiğiniz, yok edilme gayretiyle her an karşı karşıya kaldığınız, yazdığınız her mısranın her kelimenin, solduğunuz her nefesin bir yaşam tehdidiyle birlikte ancak mevcudiyetini koruyabilecek olması gerçeği, bunu göze almak her yiğidin harcı mıdır sizce?

Tam da bu sebepten ötürü meydana gelen psikoza anlayabilmek için, otizme dair, şizofreniye dair bir fikir sahibi olabilmek için gücü ele geçirmiş ve böylelikle toplulukların anlam/algı/arzu alanını belirlemiş olan erke başkaldırıyor olmanız gerekmektedir. Bu başkaldırı da beraberinde baş'dan olma tehlikesini getirir, en nihayetinde bütün mesele; desem öldürürler demesem zaten öldüm diyen Karacoğlan'ın tarafında mı yoksa güce biat edip, boynunu onurgasını —omurga onurdan gelir— eğerlerden mi olduğunuzdur; daha açık bir ifade kullanmak gerekirse hangi Tanrı'ya secde ettiğinizdir kıymetli olan.

Şu an için dünyada hakim olan gücün kendi hakimiyetini nasıl elde ettiği sorusu birçoğumuzun tarih derslerinden aşına olduğu biçimde cevaplanır gibi görünür fakat yukarda bahsettiğimiz haliyle bir yerde gücü ele geçirmek için daha önce var olmayanı üretmek gibi bir ütopyanın dışında, var olanın yerine geçmek olduğunu akılda tutmamız gerekir. Peki bugün yaşayan insanı yalnız bir asırlık kıskaç içerisinde değerlendirecek olduğumuzda, egemenlik nasıl bir elden başka bir ele geçmiştir? Aklımıza derhal psikanalizinde evvelinde açığa çıktığı cihan harpleri geliyor olması lazım. Günümüzde hala etikisi yoğun bir biçimde sürmekte olan bir ve ikinci dünya savaşlarında neler oldu, neler yaşandı ve bunun sonucu olarak sınırlar nasıl çizildi, yasa nasıl belirlendi; bunu her ne kadar milletler ve devletler arası olarak düşünüyor olsak dahi bireysel yaşamlarımızı da büsbütün kuşatan bir yerden olduğunu anlamamız isabetli olacaktır.

Dile kolay iki cihan harbi arasında dünya genelinde üç ülke kuruldu, biri Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi'nin egemenliğindeki Almanya, diğeri bir ihtilalin sonucu olarak açığa çıkan Sovyetler birliği ve bir İstiklâl Harbi'nin sonucu olarak kurulan Türkiye Cumhuriyeti. Bahsedilen ilk iki ülkenin yıkıldığını ve bir diğesinde her on yılda bir darbe yapıldığını akılda tutarsak bu darbelerin istiklâlin dikleştirdiği omurgayı giderek eğdiğini ve yeni nesilleri başı eğik olarak meydana getirdiğini duymalıyız. Rahmetli Barış Manço bir tv programında 60-71 ve 80 ihtilâllerine dikkat çekerek bu tarihler arasında ve sonrasında müzik, sağlık, eğitim, gelir dağılımı, turizm gibi bütün toplum hayatını kapsayan hayati yeniliklerin bir grafiğe dökülmesini ve sonuçlarının ne yönde, hangi istikamette olduğunu araştırmamızı istemişti bizden, çok değil birkaç ay sonra yaşamını yitirdiğini de görüyoruz kendisinin.

Bu ihtilallerin meydana gelmesiyle beraber bir gaye şeklinde eyleme konulan, âna'yasada giderek yerleşen ve insanların arzu/anlam ve algı alanlarını belirleyen gücün; neyi kendine hedef kabul ettiği, nasıl sonuçlar ortaya çıkarmak istediğinin dışında dikkatimizi çeken temel husus şu olmalıdır; neyi, kimi aforoz etti, nereyi nasıl ışıttığından daha çok nereyi nasıl kararttı... Bu hikayenin Arius'u kim ya da Sokratesi ya da Karacoğlan'ı, bunu bulduğumuzda esasında hem güce dair bir fikir edinmiş oluruz hem de gücün yerine geçmek istediği, yok etmek, kökünü kurutmak istediğine dair.

Tarihi bilgileri aktararak can sıkıcı olmak istemem, kim olduğuna dair akıl yürütmüş insanların nasıl bir toplama dahil oldukları sorusunu da sorduklarını düşünerekten kendi deneyimlerime yoğunlaşmak isterim bu noktada. Geçtiğimiz yıllarda doğu ve batı arasında bir köprü kurmak amacıyla İstanbul'da beş yıldızlı bir gökdelende düzenlenen varoluşçu bir etkinliğe katılmışım. Dünyanın çeşitli yerlerinden varoluşçuların davet edildiği bir etkinlikti bu, Emmy Van Deurzon'un da katılımıyla beraber Jak İçöz'ün önderliğinde yürütülüyordu. Günlerce insanın denen yaratığın özgürlüğünü nasıl kazanacağına dair birçok konuşma gerçekleşmekteydi, bu ekole aşına olanların hatırlayacağı üzere, her ne kadar 1960'larda Fransa'da popüler olup bir on yıl kadar sonra sönmüş olsa dahi hala takipçilerinin olduğunu an be an gördüğümüz bir toplantıydı.

Çocuksu bir inançla beraber bir kolu İngiliz'e bir kolu bir Yahudi'ye dayanan bir yerde varlık gösterebileceğimi düşünmüş ve Deurzon'un konuşmasının sonunda bir katkı yapmak amacıyla söz almışım. Orada da oturumların çoğunlukla özgürlük kavramı etrafında dönmüş olduğunu, bu topraklarda ise İstanbul'dan doğuya gidildikçe özgürlük denildiğinde bir yüzyıl önceye dayanan insanların zihninde en ufak bir iz, işaret belirmediğini söylemişim. Eğer ki bu topraklarda özgürlüğü ikame edebileceğimiz bir kavram olsaydı bu, birinci cihan harbinde gerçekleşmiş savaşa verilen adla —kurtuluş ya da özgürlük değil— birlikte ancak ikame edilebileceğini söylemişim. Orada da elbette Arapça kaidelere bağlı kalınarak Türkler tarafından icat edilmiş olan, taşıyıp götürmek, selamete erdirmek anlamına gelen İstiklâl olacağını aktarmışım. Ve konuşmanın sonunda, başta katkıda bulunmak —belki bir köprü kurmak— amacıyla söylediğim cümlelerin; muhatabımın garip bir şaşkınlık ve gözlerinde beliren bir korkuyla beraber nasıl bir soru içerdiği sorusuyla karşılaşmış ve hayrete düşmüştüm, sonrasında elbette bir soru olmadığını yalnızca bir katkı olduğunu yeniden vurgulamam gerekmişti. Bir başka sorular sorulduğunda da söylediklerime öfkelenildiğini daha net duymaya başlamışım, ‘biz tabii ki de biliyoruz Afrika'da aman efendim başka bir ülkede özgürlüğün farklı anlamlara geldiğini bunu ne diye vurguluyorsun’ cinsinden...

(Burada şunu aktarmak isterim metni her ne kadar Ramazan ayının 18'inde yazmış ve sonraları yer yer kimi ufak eklemeler yapmış olsam dahi aynı ana

hattın çizildiği tarihle nakletmenin daha uygun olacağını düşündüm. O sebeple burada hazır Afrika demişken son günlerde YouTube’da karşılaştığım yıllar öncesinde Afrika’dan ülkemize gelmiş olan, memleketin birçok şehrini diyar diyar bisikletiyle gezmiş ve gayet akıcı bir Türkçe konuşan Mustafa kardeşimden bahsetmek isterim. Konunun bağlamı dahilinde ayırt edici nitelikte olacağını düşündüğüm için vurgulamam gerekirse Mustafa’nın gayet zekice dikkat çektiği bir nokta Afrika’da yapılan su kuyularının neredeyse hepsinin halk tarafından yaptırılıyor olmasına rağmen orada yaşayan insanların devlet eliyle yapıldığını düşünmesi ve bu sebeple ülkeye yapılan yatırımlara dair bir kuşku duymamalarıydı. Fakat tuhaf olan, mizahi bir yolla dille gelen, zekice kavranmış olan husus; İngilizlerin ya da Fransızların getirememiş olduğu medeniyeti Türkiye’den akın akın giden Laz müteahhitlerin götürüyor olmasıydı. Tam anlamıyla bir kara mizah olsa gerek bu... Malum hadisenin kendi ülkemizde ne denli bir şiddette gerçekleştiğini ve nasıl bir çirkinliği meydana getirdiğini düşünürsek eğer günümüz erki, erkânı hakkında daha net fikirlere sahip olabiliriz.)

Belki burada şunu düşünebilirsiniz, biz psikanaliz duymaya geldik sen bize bilmem ne zaman bilmem hangi insanlar özellikle o insanların mensub olduğu kavimleri de üstüne basa basa vurgulayarak bir şeyler anlatıyorsun, aman ne ala, ne yapalım şimdi bunlarla... daha önce bahsettiğim hususu burada yeniden aktarmam gerekir ki tam olarak olarak araştırmacının nasıl dönemeçlerden geçtiğini duymadan, nasıl söz alanlarından, nasıl topluluklardan aforoz edildiğini duymadan yazılanların künhüne varmamız mümkün değil, bu sebeple çağrışıma dayalı ilerleyerek sizden canımı okumanızı, hatta çözmenizi istiyorum; hali hazırda bir can çözümlemesi (psikanaliz) yaptığımız için isabetli olacağını düşünüyorum.

(...). Ancak gelin görün ki etkinliğin sonunda Emmy Van Deurzon’un fotoğraf çekilmeye dahi kalmadığını, diğer günlere kıyasla aniden ortadan yok olduğunu fark etmiştik. Bir arkadaşım ‘’ne dedin ulan kadına, kaçtı gitti’’ dediğini duyar olmuştum. Beni yalnızca bir kişi anladı, o da anladığı için kaçıp gitti diyerek burada Hegel’i yanlış anlayan öğrencisine göz kırpalım.

Şunu söylemeye gayret ediyorum, gittiğimiz otel bir gökdelendi. Bir başka evlerin yahut yerleşim yerlerinin güneşini engellediği yetmiyormuş gibi, yemek molalarında hayatımda hiç görmediğim kadar yemekle karşılaştım, ve bocalayarak yine en aşına olduğumu tercih ederek pilav tavuk yedim... Türkiye’de 1960 sonrasında daha yoğun bir şekilde yalnızca —şüphesiz modern sömürgecilik olan— turizmin hizmetine açılmış otellerde görebileceğim bu manzarada en hayrete düştüğüm manzara ise tuvaletlerde bir fırçanın olmayışydı, alaturka’dan (Türk usulünden) alafranga’ya (Fransız usulüne) geçiş zaten yeterince başımı döndürmüştü fakat alafranga’dan sonra mevcut gücün sahibi olan Yahudi-İngiliz zümrelerin —ne tesadüftür ki bahsettiğim şahısların

biri Yahudi biri İngiliz'de— insana layık gördüğü hâl ve vaziyetle karşılaşmak beni yeniden dehşete düşürdü; sonra ağzımdan özgürlük yerine istiklâl döküldü, bu da taraflara anlamlı bir korku saldı tabii...

Niçin bir köprü kurulamadı sorusunun cevabını niçin bir köprü kurulamaz önermesinde aramamız gerekiyor. Çünkü bir köprü kurulursa eğer gökdelenlerden inilmesi talep edilir, yemeklerin, barınacak yerlerin, insanın şerefine yaraşır bir şekilde pay edilmesi talep edilir, eğer bir köprü kurulursa birileri açken pastadan dahi bahsetmek insan için utanç verici bir hâle gelir. Eğer bir köprü kurulursa kimin topraklarında olduğu hatırlanır ve baş yerinden edilir... Söz kılıçtan keskindir demiştik en nihayetinde... peki burada benim ifade etmiş olduğum basit, ve gayet anlaşılır olan hususun hiçkimse tarafından anlaşılır olmamasını nasıl yorumlamamız gerekir; psikozdan, dışa atmadan, men etmeden bahsettiğimizde, aforoz edilmekten bahsettiğimizde tam olarak neyi söylüyoruz? Bu ülkenin asıl sahipleri nasıl oldu da zencileri hâline, kararmış insanları hâline geldiler, bize de mi Fransızların, İngilizlerin getiremediği medeniyeti Lazlar getirdi yoksa?

Kendi vatanında parya olmayı bir kenara bırakın, o gün tuvalette hacet giderdikten sonra bir fırçanın olmayışıyla kızaran yüzümü yalnız ben bilirim. Bir de dakikalarca bir başkalarını kontrol edip fırça arayışımı ve son bir arkadaşımın gelip de, burada beş dakikada bir temizleniyor, fırça konulmuyor dediğini... ve orayı temizleyen amcaya mahcup bir edayla baktığımı, dilimin tutulduğunu... En son edemeyip bir peçeteyi katlayıp kalan izleri ellerimle silişimi hatırlıyorum. Utanç bir başka ile karşılaşmak demiş Sartre, nasıl bir başkalık bu karşılaştığım, hangi yerinden edilen başı taşıyorum, hangi öldürülmüş, men edilmiş, aforoz edilmiş fikrin taşıyıcısıyım, tüm bunlar sizce de tek bir kelime de düğümlenmiyor mu...

Ebu Bekir Sıddık ile birlikte Sevr mağarasındayken ResulAllah (SAV), düşmanlarca etrafı çevrelendiğinde korkma! demişti ona... İstiklâl Yürüyüşü de —marş Fransızca yürümek anlamına gelir— korkma diye başlıyordu, bu topraklar dünyanın yedi kıtasından gelmiş düşmanla çevrildiğinde, ya istiklâl ya ol'um dendiğinde, var olmakla (ölmek) olmak arasında bir karar verileceği zaman, henüz daha İstiklâl Harbi yürütülmeden yazılan harekete geçirici bir yürüyüş andında tam olarak "Korkma" denmişti... fakat gelin görün ki "varoluş" mücadelesi yürütüldükten sonra zaman içerisinde varlığı meydana getiren, onu ateşleyerek bir harbin yürütülmesini sağlayan, ecel şerbeti içmektense kızılca kıyameti koparan köklerden, göklerden ve kaynaktan bir o kadar uzak kalınmış, giderek varoluşa can suyunu veren değerler aforoz edilmiş, men edilmiş, dışa atılmıştı.

Çünkü açıkça görülmektedir ki bugün Türkiye sınırları içerisinde yaşayan insanların varım diyebilmesi için bir İstiklâl Harbi yürütülmek zorundaydı,

onun yürütülebilmesi içinse tıpkı diğer bütün savaşlarda olduğu gibi var olmak için geçerli bir sebep, harekete geçirici, marş marş dedirtecek, yol yürümeye koyacak bir sebep gerekliydi, o da tam olarak bir hadis-i şerif ile başlayan İstiklâl Yürüyüşü'ydü. Ancak tuhaf olan bugün dahi âna-yasa tarafınca mukim olan marşı kabul eden meclisin daha sonraları dışa atılıp, afroz edilmesiydi... İstiklâl şairinin meclisten uzaklaştırılması, peşine polis takılması ve onun yanında bütün muhalefetin ihraç edildiği bir hakimiyetin kurulması... Dilerseniz 1924'de Takrir-i Sükun ile birlikte ne kadar çok cana kıyıldığına bakın, dilerseniz Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda anayasanın ikinci maddesi olan devletin dini din İslam'dır ibaresinin beş yıl sonra kaldırılmasına bakın. Ve tabii zamanın İngiliz başbakanının söylediği söze kulak verirseniz bir şeyler daha yerli yerine oturacaktır; biz bu Türklerin elinden Kur-ân'ı almadıkça onları mağlup edemeyiz deyişi üzerine 1928'de maarif vekilinin —günümüz milli eğitim bakanının— harf inkılabıyla birlikte Kur-ân'ı da tarihe gömüyoruz deyişini... Kılıçtan daha keskin olan kalemın kırılması, aynı zamanda erkin erkânın da kastre edilmesi, daha psikanalitik bir tabirle erkekliğinin, erliğin, erişkinliğin elinden alınması...

37 senelik bir tek parti hakimiyetinden sonra ilk kez demokratik bir seçim yapıldığında kazanan Demokrat Parti oluyor, on yıl süren sözde bir hakimiyet yine bir afrozla birlikte son buluyor. 27 Mayıs 1960 sabahından bu yana Türkiye'de niçin bir daha hiç "demokratik seçim yapılmadığını" da buradan en net haliyle anlamamız gerekir. Ve insanın içini burkan, tüm bu bilince bilinçdışına dair öne sürdüğümüz bilgilere rağmen yüreğini dağlayan bir husus; orada burada "şânı büyük Osman Paşa Plevne'den çıkmam diyor" türküsünü söyleyen ve bununla olur olmadık yerde ecdadıyla gaza gelen halkın, türküde bahsi geçen Gazi Osman Paşa'nın öp öz torunun idam edildiği tarihi unutmaları, onun kanını yerde bırakmış, intikamını alamamış olmaları... ve tam da o tarihin üzerinde yaşadıkları bir ülkede olmanın şaşkınlığıyla bir oraya bir buraya savrulmaları... Durum yine insan organizmasında ilerlediği gibi fakat bilgileri öyle dile kolay söylemekle yaşamak birbirinden çok farklı oluyor. Bir ara başını göstermeyedursun yeniden başından olan, serdengeçti'lere, serhâdde sahip çıkanlara Allah'dan rahmet diledikten sonra Barış Manço'nun dikkatimizi çektiği yere doğru ilerleme vakti.

Öncesinde şuna açıklık getirmek isterim, tüm bu yazılanlardan herhangi birini cimbizla çekip vay efendim burada böyle söylenmiş diyerekten yoğun saldırılara maruz kalacağımı bilerekten yazıyorum. Bu sebeple evvela metnin başına yıllar önce varoluşumda meydana gelen baş dönmesiyle birlikte Nami Başer'in hem beğenilerini sunarak hem de Yahudi Kafka'ya atıfla bunlar daha açıklık diye mahiyetini nitelendirdiği yazıları koyacağım. Nasıl yollardan geçtiğimi bilmeksizin tüm bunları okumanın herhangi bir anlamı olmayacaktır. Bu sebeple psikoz ile, otizm ile ve diğer çağımızın sorunları ile, hatta tüm bir dünyayı ilgilendiren meselelerle Türkiye'nin, ve bunun yanı sıra bir zamanlar

adının ne manaya geldiğini dahi bilmeyen Fâtiĥ Okur'un nasıl bir ilgisi olduğunu açıklığa kavuşturacağız.
